De eens zo sierlijke boeg van de Titanic kwijnt weg op de bodem van de Noord-Atlantische Oceaan. Bob Ballard is ervan overtuigd dat niet alleen de natuur verantwoordelijk is voor het verval van 's werelds beroemdste wrak.

Terug naar de Ti

tanic

grafveld of goudmijn?

De bezittingen van de ruim 1500 slachtoffers van de ramp met de Titanic liggen nog steeds verspreid over de zeebodem. Na de ontdekking van het wrak in 1985 werden deze voorwerpen het doelwit van bergers. Een recent verdrag tussen Groot-Brittannië en de Verenigde Staten moet het wrak helpen beschermen, al gaat het legale berging niet tegen.

BOVEN EN VORIGE PAGINA'S: INSTITUTE FOR EXPLORATION / INSTITUTE FOR ARCHEOLOGICAL OCEANOGRAPHY, UNIVERSITY OF RHODE ISLAND (IFE / IAO)

De bezittingen van de ruim 1500 slachtoffers van de ramp met de Titanic liggen nog steeds verspreid over de zeebodem. Na de ontdekking van het wrak in 1985 werden deze voorwerpen het doelwit van bergers. Een recent verdrag tussen Groot-Brittannië en de Verenigde Staten moet het wrak helpen beschermen, al gaat het legale berging niet tegen.

BOVEN EN VORIGE PAGINA'S: INSTITUTE FOR EXPLORATION/INSTITUTE FOR ARCHEOLOGICAL OCEANOGRAPHY, UNIVERSITY OF RHODE ISLAND (IFE/IAO)

Tekst: Robert D. Ballard

Vooral de wrakstukken grepen me aan. Op de zeebodem voor de kust van Newfoundland kregen de mensen die in de koude nacht van 15 april 1912 omkwamen, een nieuwe stem.

Er lagen wat – nog altijd volle – flessen champagne op de bodem, een duidelijke getuigenis dat de Titanic een drijvend paleis was geweest voor de rijken der aarde. De kist waar de flessen in hadden gezeten, was al lang verdwenen, opgegeten door weekdieren. Ernaast lagen rood-witte tegels, vermoedelijk afkomstig uit een gemeenschappelijke ruimte. Ineens viel mijn oog op een vrouwenschoen. Vlakbij lagen drie grote haarkammen, een paar kleinere schoenen, waarschijnlijk van een kind, en een handspiegel.

Hoe kwamen die voorwerpen hier terecht? Was de grotere schoen van een moeder die het mooie, lange haar van haar dochter aan het kammen was? Iets verderop lagen nog meer schoenen, een paar van een jong meisje en nog een paar, vlak bij wat leek op de oliejas van een zeeman.

Het is negentien jaar geleden dat ik als lid van een Frans-Amerikaanse expeditie het wrak van de Titanic heb ontdekt. Onlangs ben ik teruggegaan om te kijken in hoeverre de toestand van het schip is veranderd. Ik wist dat het particuliere bedrijf RMS Titanic, Inc., overigens volkomen legaal, meerdere malen naar beneden was gedoken om duizenden voorwerpen uit het voor mij onschendbare graf weg te halen. Russische onderzeeërs hebben filmmaker James Cameron naar het schip gebracht en zouden daarbij tegen de scheepsromp zijn gebotst. Ooit voeren er cruiseschepen op de plek rond, terwijl RMS Titanic, Inc. een gedeelte van het schip probeerde te bergen. De winnaars van een loterij van een bierfabrikant mochten toekijken terwijl bergingswerkers bierflessen opdoken, en een stel uit New York is zelfs in een duikbootje op de boeg van de Titanic gedumpt om te trouwen. Al met al potsierlijke vertoningen, waarvan ik vurig had gehoopt dat ze het wrak bespaard

(Vervolg op pagina 80)

Het was niet alleen een schip waarover kapitein Edward J. Smith het gezag voerde, maar ook een hotel van wereldklasse. Misschien heeft in deze lederen koffer op de zeebodem (rechtsboven) wel een feestjurk gezeten van een van de vele rijke passagiers van de Titanic. Door een ingestorte wand verschijnt de verroeste privé-badkuip (rechts) van de kapitein voor de lens van een onderwatercamera.

SOUTHAMPTON CITY MUSEUM; IFE/IAO (BEIDE RECHTS)

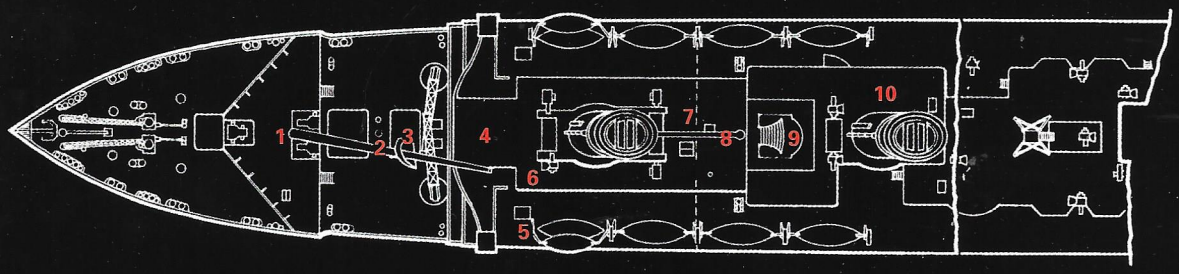

1 VOORDEK De drie gelige plekken zijn vermoedelijk veroorzaakt door duikboten die op het dek zijn geland.

2 VOORMAST Door corrosie is de mast verder ingestort en opengespleten als een bamboestok.

3 KRAAIENNEST Het kraaiennest, dat op de compositiefoto uit 1987 nog te zien was, is waarschijnlijk in een open luik gevallen.

4 TELEMOTOR Bezoekers hebben hier vijf plaquettes geplaatst. Ooit was hieraan het stuurwiel van het schip bevestigd.

5 DAVIT Deze davit, waarvanaf reddingssloep nummer twee is neergelaten, is evenals de rest van het schip aan het wegroesten.

6 OFFICIERSHUTTEN Het waterdichte schot, dat in 1987 nog overeind stond, is ingestort waardoor het compartiment nu openligt.

7 SCHEPNET Is dit op het dek gevonden schepnet van plunderaars die het hebben gebruikt om voorwerpen mee op te vissen?

8 MARCONISTENHUT Het dek boven deze hut zit vol gaten, die vermoedelijk zijn veroorzaakt door duikboten.

9 GROTE TRAP Een andere populaire landingsplaats voor duikboten, het dek bij de trap van de eerste klas, lijkt op instorten te staan.

10 SPORTZAAL Het dak van de sportzaal, waar de passagiers op roeiapparaten trainden, is vergaan.

LAATSTE RUSTPLAATS Delen van het schip liggen op 3800 meter diepte op de zeebodem van de Noord-Atlantische Oceaan. Behalve los puin zijn twee grote stukken van het schip behouden gebleven: de boeg en een klein deel van de achtersteven, dat is verwrongen door de kracht waarmee het schip is gezonken en dat nu achterstevoren ligt.

SCHATTING OMVANG GEBIED MET WRAKSTUKKEN, 15 april 1912
Schaal varieert in deze perspectief. Afstand van de boeg tot achterschip bedraagt 600 meters.

ILLUSTRATIES: RICHARD SCHLECHT (BOVEN); NATIONAL GEOGRAPHIC MAPS

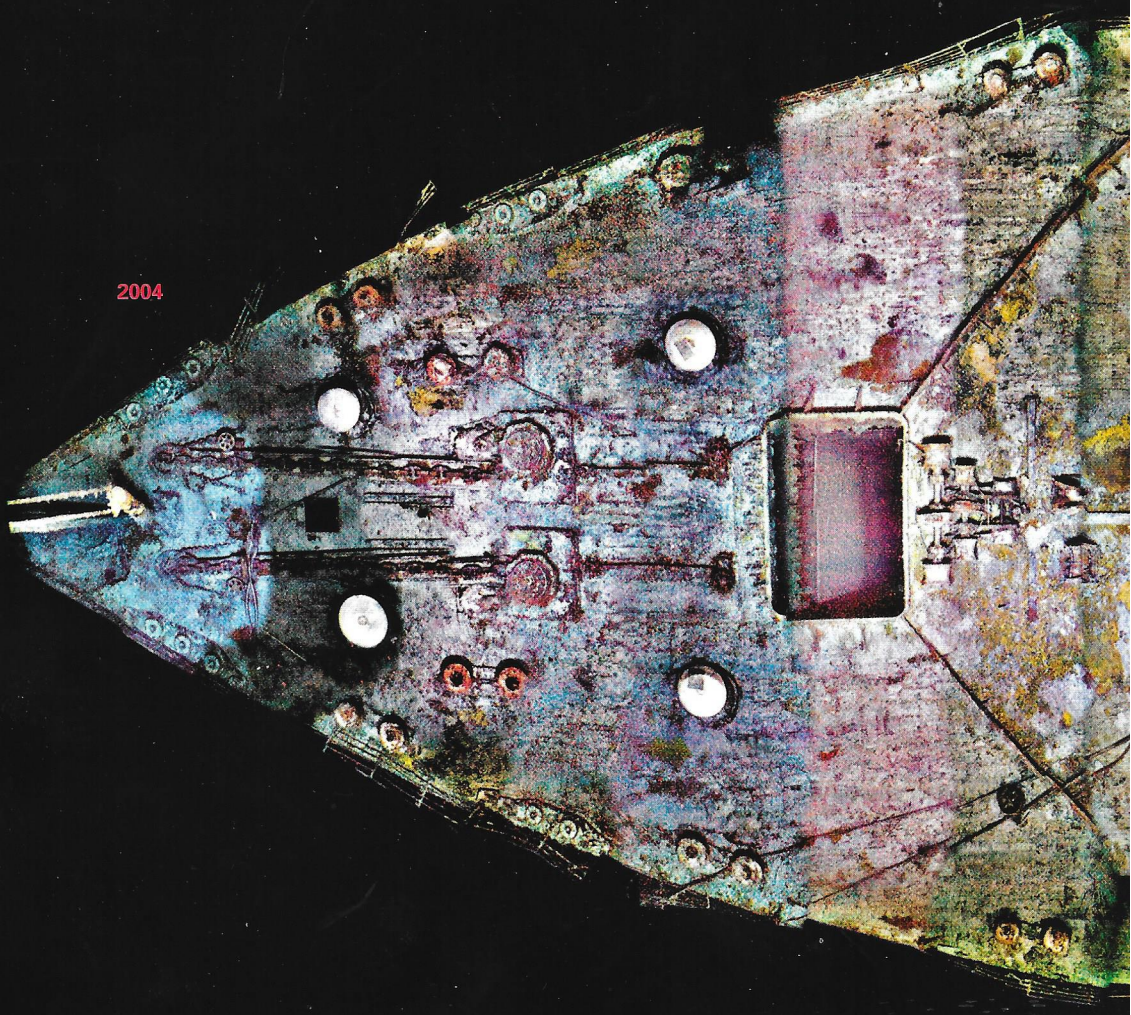

Titanic anno nu

De overblijfselen van de Titanic zijn de afgelopen twee decennia verder afgetakeld, zoals deze recente hogeresolutiecompositiefoto van de boeg laat zien (boven). Deze foto, samengesteld uit 756 opnamen gemaakt door de radiografisch bestuurbare Hercules, wijkt duidelijk af van de zwartwitcompositiefoto (geheel rechts) uit 1987. Kleurverschillen tussen de delen worden veroorzaakt door verschillen in de afstand van de camera tot het dek. Een van de meest opvallende veranderingen is de verdwijning van het kraaiennest (midden, rechts), waardoor nu het luik in de voormast te zien is (meteen rechts). Bergers van het wrak vinden dat het verval reden is snel alle artefacten te verzamelen. Ballard beschouwt hun activiteiten als heiligschennis.

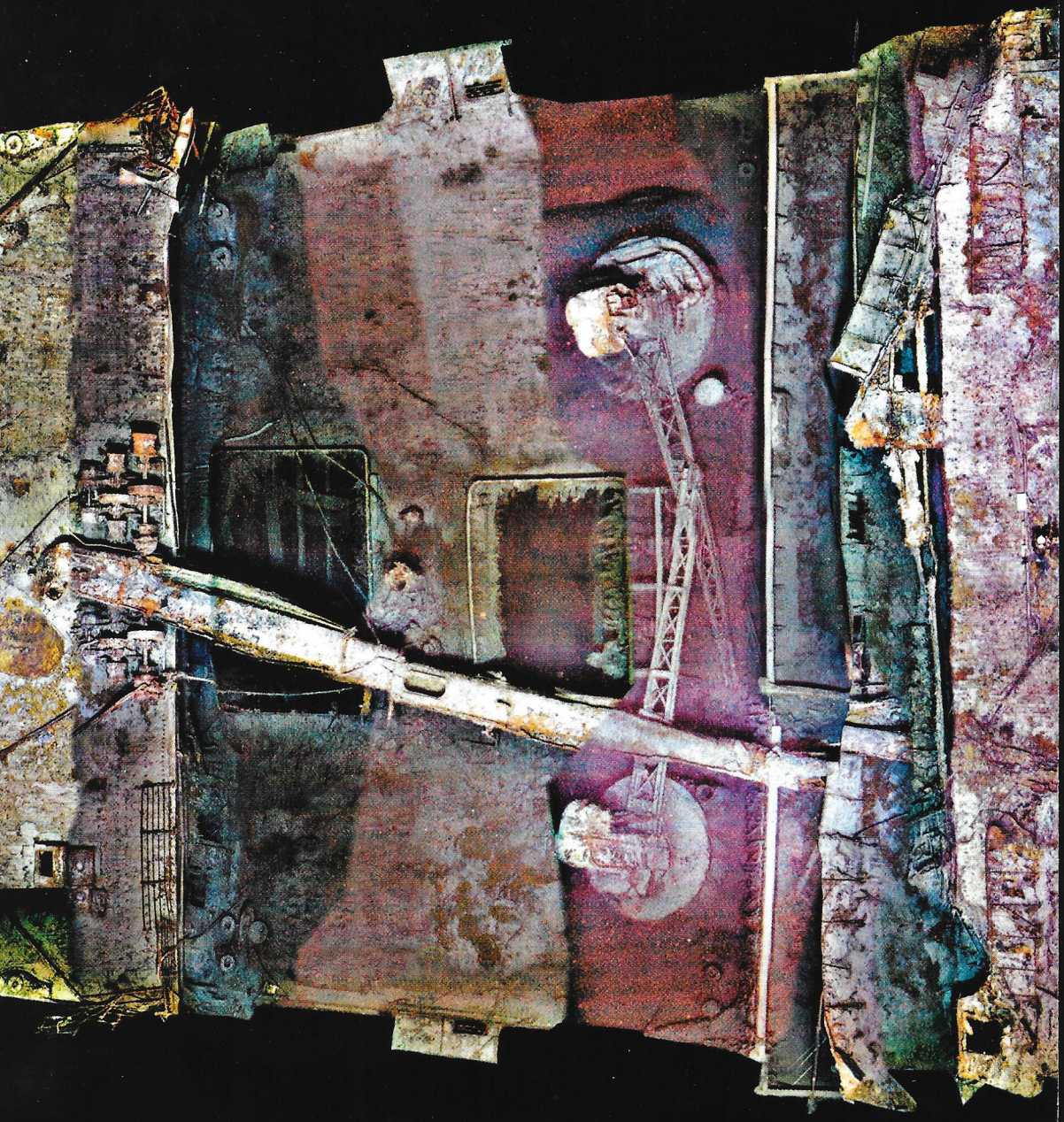

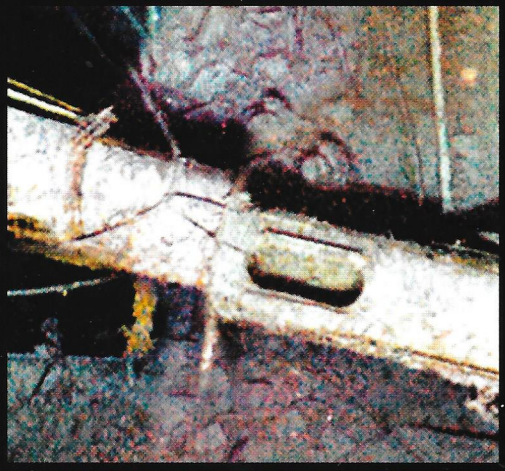

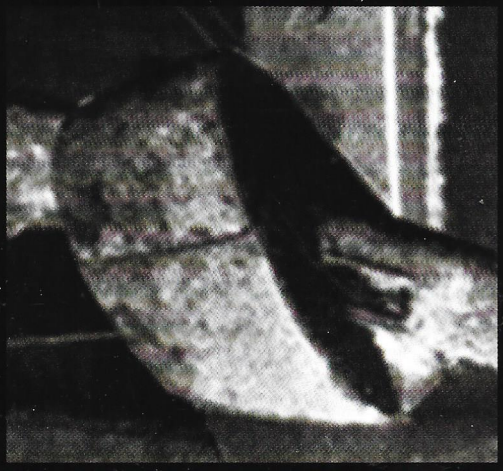

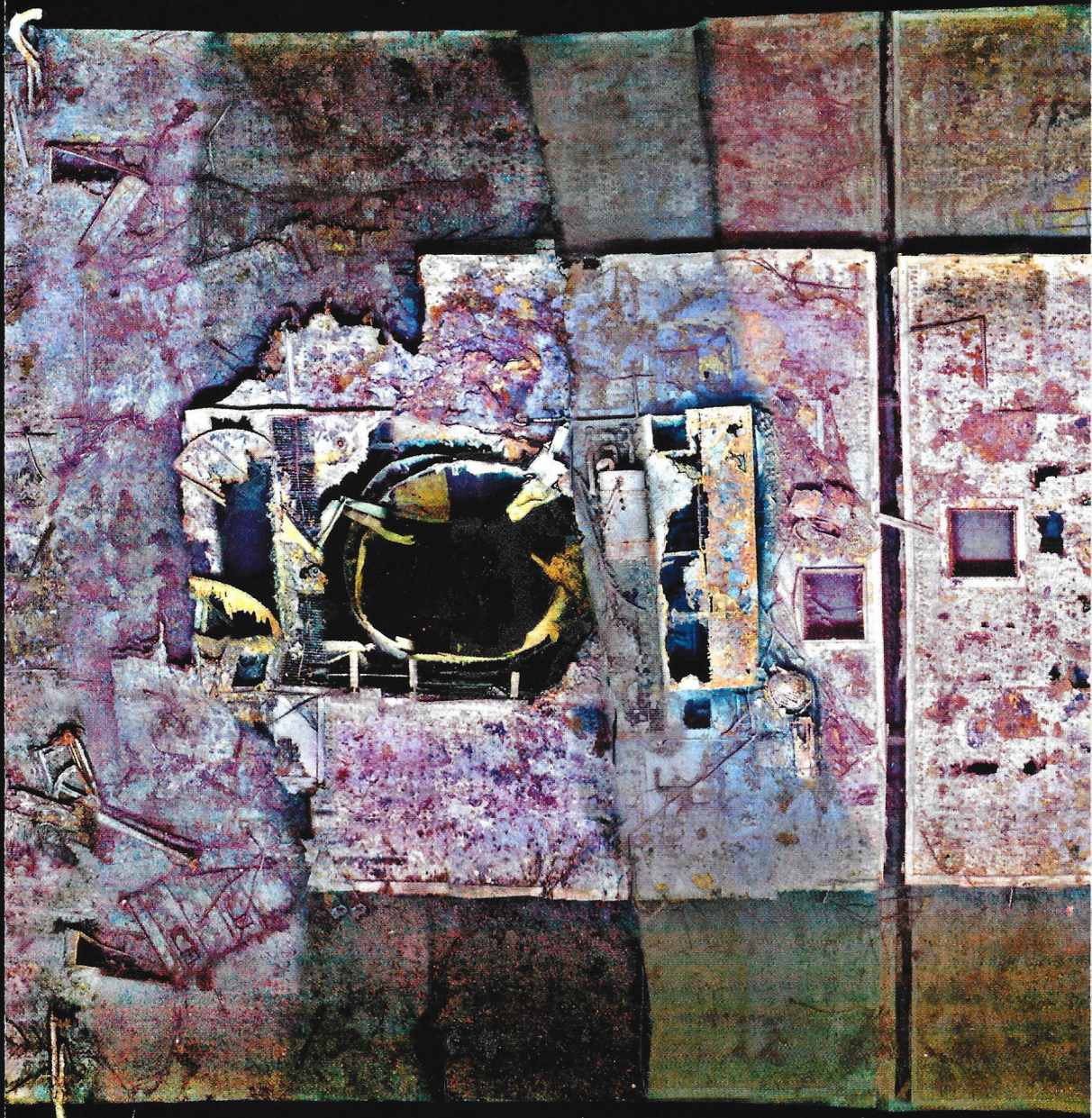

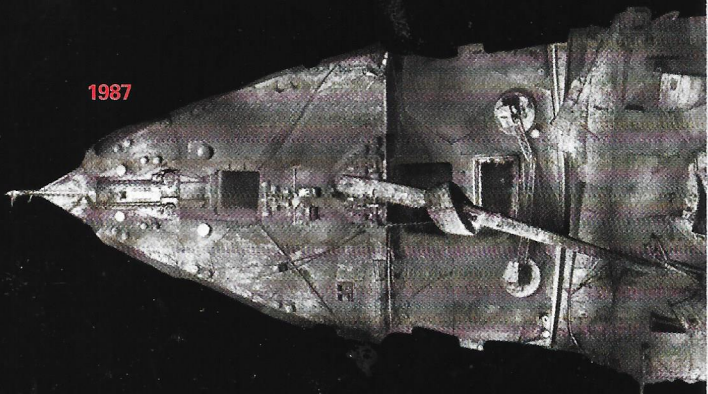

1987

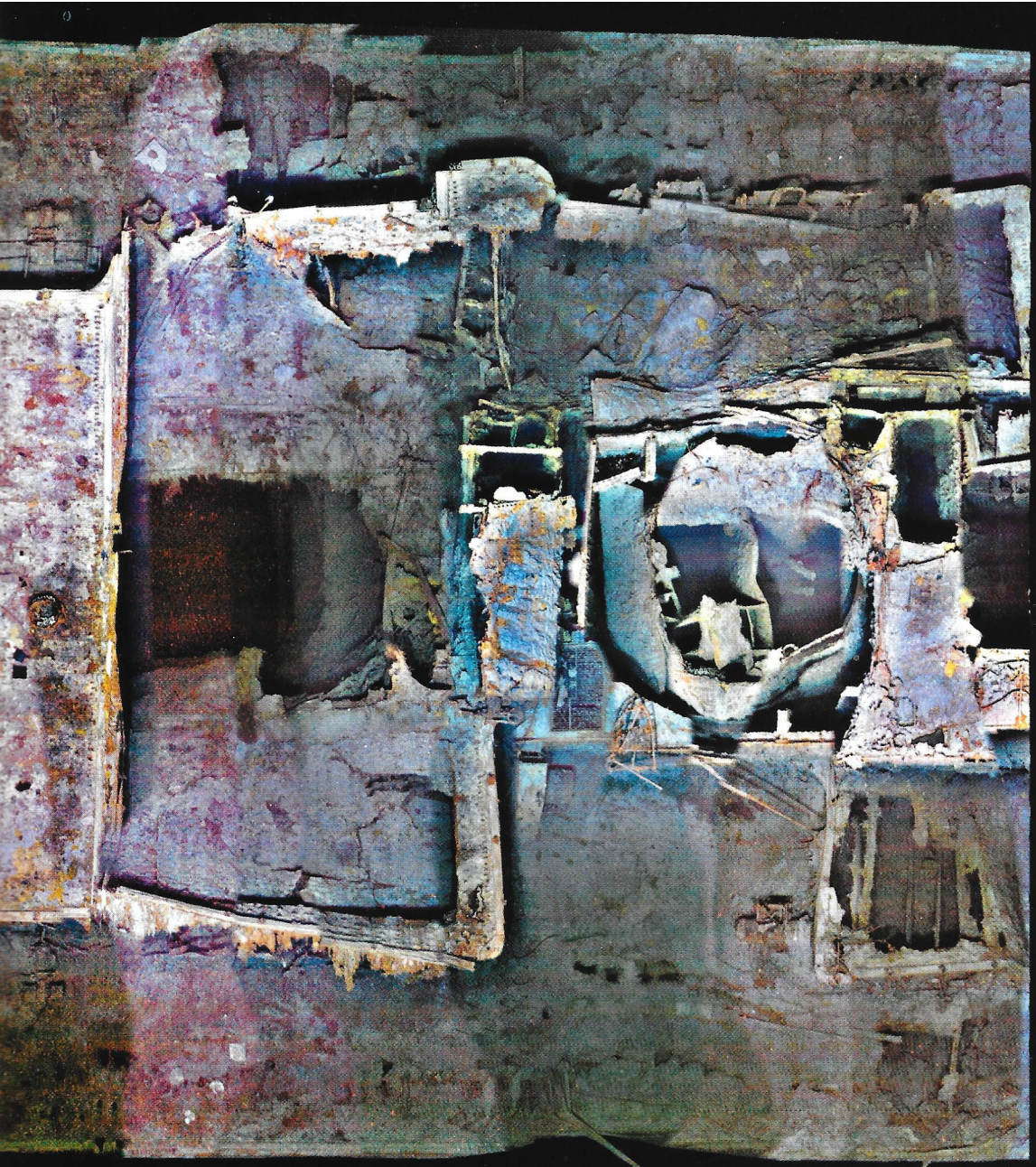

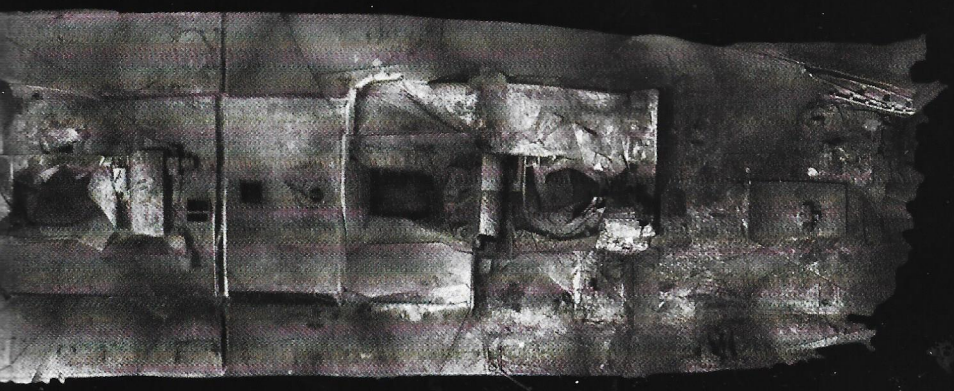

2004 COMPOSITIEFOTO EN DETAIL (GEHEEL LINKS): HANUMANT SINGH, WOODS HOLE OCEANOGRAPHIC INSTITUTION (WHOI) EN IFE / IAO;
1987 COMPOSITIEFOTO EN DETAIL (LINKS): WHOI EN BALLARD-FAMILIE

STUURFOUT Vlak voor middernacht, op 14 april 1912, ziet de uitkijk in het kraaiennest recht vooruit een ijsberg. De Titanic wordt uit alle macht naar bakboord gestuurd. Maar het is te laat: het ijs veroorzaakt aan stuurboordzijde een scheur onder de waterlijn.

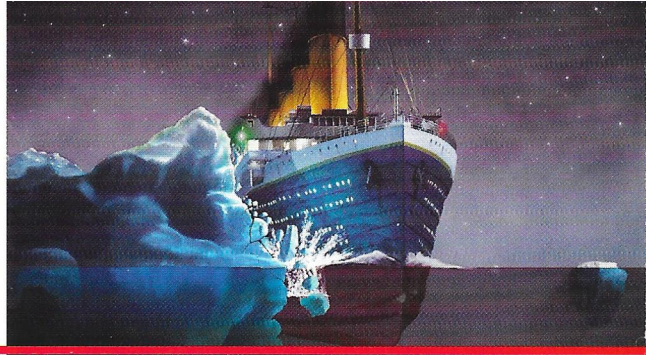

ONDENKBAAR De schotten kunnen niet verhinderen dat zeewater van het ene compartiment in het andere stroomt en de volgelopen boeg naar beneden zinkt. De passagiers verdringen zich wanhopig naar achteren terwijl de achtersteven hoger en hoger reikt. Uiteindelijk knikt de romp van de Titanic bij de derde schoorsteen.

ZINKENDE BOEG Het voorste deel van het schip breekt af en stort naar de zeebodem (rechts), waar het zich in de grond boort en een hekgolf van zand omhoogstuwt, die de door de ijsberg aangerichte schade verbergt (onder). De achtersteven blijft nog een tijdje drijven. Ten dode opgeschreven passagiers klampen zich in hun laatste bange uren vast, totdat hij uiteindelijk vier kilometer de diepte in duikt.

▶ Ga voor een animatie van het zinken van de Titanic naar nationalgeographic.nl of be.

het einde

zouden blijven. Ik heb er bij iedereen altijd op aangedrongen respectvol om te gaan met de restanten van de Titanic. Helaas is dit schip verworden tot een rariteitenkabinet.

Alsof het allemaal nog niet erg genoeg was, zou een aantal van deze bezoeken de Titanic zelfs hebben beschadigd. Om dit met eigen ogen te controleren, heb ik een expeditie mede gefinancierd, in samenwerking met kapitein Graig McLean, directeur van de afdeling oceaanonderzoek van de National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA).

De afgelopen jaren heeft de NOAA in stilte gewerkt aan het opstellen van een internationaal verdrag ter bescherming van de Titanic. Ik was ervan overtuigd dat onze expeditie hieraan een bijdrage zou kunnen leveren. En wat bleek? Slechts twee weken na ons bezoek aan het wrak, tekenden de Verenigde Staten en Groot-Brittannië een verdrag hierover.

Niet alleen de mens heeft schade aan het schip toegebracht, de Titanic is ook onderhevig aan natuurlijk verval. IJzeretende bacteriën hebben de scheepsromp aangevreten. Ik had in een wetenschappelijk artikel gelezen dat de overbevissing op de Grand Banks de visstand zodanig had gedecimeerd dat het overtollige plankton op het schip terechtkwam en als voer diende voor de bacteriën. Oceanografisch onderzoek zou deze beschadigingen het best in kaart kunnen brengen.

Daarom zijn we teruggegaan met de Hercules, onze nieuwste onderwaterrobot, die op enkele meters langs de beroemde boeg kan manoevreren. Toen het luxueuze lijnschip de bodem raakte, heeft de boeg een grote massa zand omhooggestuwd, alsof het schip zijn maidentrip ondanks alles wilde voltooien.

Het verbaasde me hoe weinig de boeg was veranderd, het bestbewaarde deel van de Titanic. Van de achtersteven – die is geïmplodeerd toen deze naar de zeebodem tolde – is niet meer over dan een verwrongen hoop verroeste wrakstukken.

Maar toen de Hercules over het voordek scheerde, zag ik een zwarte plek op de voorste ankerboom, die veroorzaakt kon zijn door een botsing met een duikboot. Bij de achtersteven, achter het eerste vrachtruim, zag ik dat duikboten op drie verschillende plaatsen waren geland. In 1986 ben ik hier zelf niet ver vandaan met de Alvin geland, een driepersoonsduikboot van het Woods Hole Oceanographic Institution. Ik was me toen nog niet bewust van de mogelijke effecten van zo'n landing. De schade aan het stalen dek was duidelijk te zien: heldergele stukken verscheurd ijzer met een zwarte ovale vlek in het midden, waar nieuwe delen van de romp worden blootgesteld aan bacteriën.

Ik was benieuwd naar wat er van het kraaiennest over was gebleven. Ik vreesde het ergste. De laatste keer dat ik het kraaiennest had gezien, was het gebutst, maar hing het nog aan de voormast. Ik had geruchten gehoord dat het in de tussentijd was verdwenen. En inderdaad was het kraaiennest nergens te bekennen. Waarschijnlijk was het door een luik in de scheepsromp gevallen.

Verder naar achter ontdekten we nieuwe beschadigingen aan de hutten van de kapitein en de eerste stuurman. Op foto's van de

LANG AFSCHEID Of mensen nu een handje helpen of niet, de Titanic zal op een dag verdwijnen. Misschien vergaat het volgens het onderstaande schema van microbioloog Roy Cullimore, die het verval van het schip heeft bestudeerd. Volgens zijn ramingen onttrekken groepen bacteriën en schimmels, die ijspegelvormige afzettingen vormen, elke dag 45 of meer kilo ijzer aan het wrak van het schip.

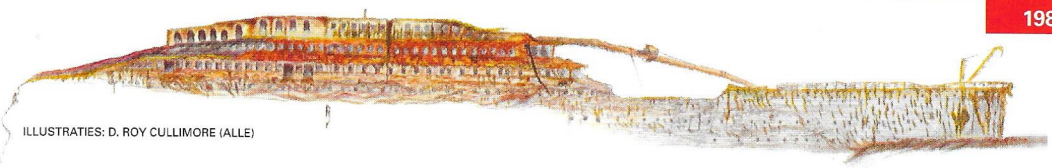

ILLUSTRATIES: D. ROY CULLIMORE (ALLE)

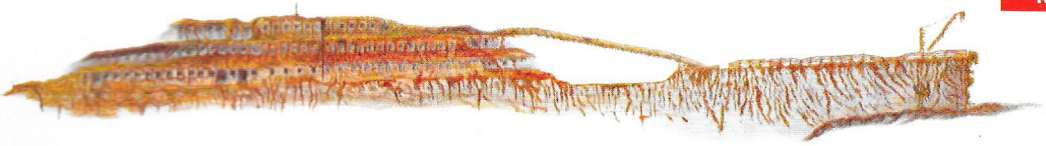

het verval

2012

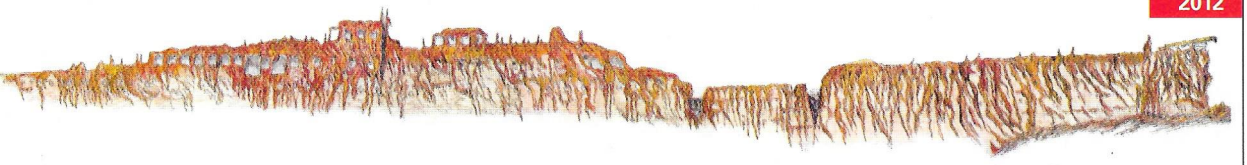

SPOOKSCHIP Lege ramen op het promenadedek (geheel links) kijken uit op de diepzee. Een davit, waaraan ooit een reddingssloep heeft gehangen (boven), is in de twee decennia sinds de ontdekking aan roest bezweken. Het wrak is vervuild door modern afval (links), dat wellicht afkomstig is van een passerend schip. Dikke, gevlochten roestafzettingen (onder) hebben bezit genomen van een van de boegankers van het schip.

FOTO UIT 1986 (BOVEN, LINKS): WHOI; OVERIGE FOTO'S: IFE/IAO

Russische onderzeeërs Mir I en II uit 2003 was al te zien dat de waterdichte schotten waren ingestort. Binnen konden we de badkuip van de kapitein met de glimmende koperen kranen zien.

We vonden nog meer beschadigingen aan het dek boven de marconistenhut. Bij de ingang naar de grote trap was het schip minstens even erg aangetast. Hier waren veel duikboten geland en het dek stond er op het punt van instorten.

En dan is er nog het veld met wrakstukken die een spookachtige herinnering vormen aan de vele mensenlevens die verloren zijn gegaan. Toen de Titanic verging, 'regende' het lichamen op de zeebodem, misschien nog uren nadat de zware achtersteven op de bodem was gestort. De slachtoffers lagen allemaal in een andere houding. In korte tijd heeft de natuur hun lichamen teruggenomen, hun waterdichte, leren schoenen als grafstenen achterlatend.

We wisten dat bergingswerkers duizenden voorwerpen van deze heilige grond hadden weggehaald, waaronder gouden munten, tafelzilver, kostbaar porselein, lampen, een kompas, een scheepsbel, papiergeld, speelkaarten, sieraden en zelfs liefdesbrieven. Het deed me denken aan een televisieprogramma van vroeger, waarbij de deelnemers door een supermarkt racen en proberen om in een paar minuten tijd zo veel mogelijk artikelen in hun karretjes te gooien. Nu lag tussen de wrakstukken allemaal rotzooi: afgedankte kettingen en lelijke zandzakken die als ballast waren gebruikt.

De neiging om terug te gaan naar de Titanic, heb ik lange tijd onderdrukt. Mijn ontdekking van het wrak in 1985 heeft mijn leven veranderd, en niet alleen ten goede. Maar ik ben erg blij dat ik haar nog een keer heb mogen zien. De diepzee vormt het grootste museum ter wereld, dat nog veel onbekende schatten herbergt. En hoewel zij beroofd is van veel van haar kostbaarheden, is de Titanic nog steeds een statige oude dame. Ik ben ervan overtuigd dat de gegevens die we bij onze expeditie hebben vergaard, een bijdrage zullen leveren aan het behoud van het schip. En ik heb geaccepteerd dat de Titanic altijd deel zal uitmaken van mijn leven. □

ONLINE Zoom in op een interactieve opname van de Titanic, bestudeer het wrak van voor naar achteren, inclusief de beroemde trap, en bekijk een onderwatervideo van het schip: dit alles op onze website **nationalgeographic.nl** of be.

Ballard aanschouwde de Titanic voor het eerst vanuit de duikboot Alvin. Hij kon op grote diepte zien hoe Jason Jr. (onder) met een videocamera langzaam om het wrak heen gleed. Een modern radiografisch bestuurbaar vaartuig, de Hercules (boven), wordt bestuurd vanuit de Ronald H. Brown, een schip van de National Oceanic and Atmospheric Administration, waar Ballard en Catalina Martinez (rechts) de beelden van de boeg bekijken. Volgens Ballard hebben radiografisch bestuurbare vaartuigen de toekomst. De vraag is alleen of deze technologie gebruikt gaat worden om historische wrakken te bestuderen en te behouden of om ze te plunderen.

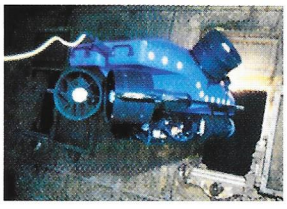

IFE/IAO (GEHEEL BOVEN); WHOI (BOVEN); BERT L. FOX, NGS